

Sygn. akt IV CZ 86/16

POSTANOWIENIE

Dnia 11 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Banku [...] Spółki Akcyjnej w W.

przeciwko D. C.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 11 stycznia 2017 r.,

zażalenia pozwanego

na wyrok Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 28 kwietnia 2016 r., sygn. akt I ACa .../15,

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w R. wyrokiem z dnia 25 maja 2015 r. oddalił powództwo Banku [...] przeciwko D. C. o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powódki umowy z dnia 22 lipca 2011 r., na podstawie której T. R. darowała pozwanemu prawo własności nieruchomości opisanej w pozwie i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 3 617 zł tytułem kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że T.R. była właścicielką działek nr 42/19 i 42/20 położonych w J., które w dniu 30 listopada 2009 r. darowała umową sporządzoną w formie aktu notarialnego swojemu synowi J. R. W dniu 27 kwietnia 2011 r. J. R. zawarł z Bankiem [...] S.A. umowę pożyczki, a w dniu 22 lipca 2011 r. aktem notarialnym darował rzeczoną nieruchomość swojej matce T. R., która następnie w tym samym akcie darowała działkę nr 42/40 wnukowi D. C., a działkę nr 42/19 wnukowi R. C. J. R. nie spłacał zadłużenia wynikającego z umowy pożyczki, więc powódka w dniu 16 grudnia 2011 r. wystawiła bankowy tytuł egzekucyjny, a w dniu 3 stycznia 2012 r. złożyła wniosek do Sądu Rejonowego w G. o nadanie klauzuli wykonalności temu tytułowi. Sąd Rejonowy w G. postanowieniem z dnia 4 stycznia 2012 r. nadał klauzulę wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu. J. R. prowadził działalność gospodarczą, którą wyrejestrował w dniu 1 czerwca 2012 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiotem skargi pauliańskiej może być wyłącznie czynność dłużnika, a nie czynność, na podstawie której uzyskał korzyść następca osoby trzeciej. Przyjął, że wierzyciel może na podstawie art. 531 § 2 k.c. skierować swoje żądanie także przeciwko dalszym nabywcom, którzy otrzymali korzyść, ale przedmiotem powództwa także w tym wypadku musi być czynność prawna, przez którą dłużnik wyzbył się tej korzyści. Powołał się na stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., II CSK 448/11 (OSNC-ZD 2013, nr D, poz. 69). Stwierdził, że niniejszej sprawie powódka domaga się uznania za bezskuteczną w stosunku do niej umowy z dnia 22 lipca 2011 r., na mocy której T.R. darowała pozwanemu rzeczoną nieruchomość. Powództwo nie dotyczy zatem uznania za bezskuteczną czynności

prawnej dłużnika (J. R.) dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela, ale czynności prawnej osoby trzeciej z kolejnym podmiotem.

Powódka wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny [...] wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2016 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w R. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego. Przyjął, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.), oddalił bowiem powództwo, wadliwie przyjmując, iż powódce nie przysługuje prawo wystąpienia z roszczeniem ze skargi pauliańskiej bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz osoba trzecia rozporządziła uzyskaną od dłużnika korzyścią, obejmującym żądanie uznania za bezskuteczną czynności dokonanej przez osobę trzecią, bez jednoczesnego lub wcześniejszego zaskarżenia czynności samego dłużnika. Podkreślił w związku z tym, że Sąd Okręgowy nie poczynił żadnych ustaleń oraz ocen prawnych dotyczących przesłanek materialnoprawnych skargi pauliańskiej. Sąd Apelacyjny powołał na pogląd wypowiedziany w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2006 r., V CSK 330/06 (niepubl.) i z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 222/13 (niepubl.).

Pozwany wniósł zażalenie na wyrok Sądu Okręgowego, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 531 § 2 w związku z art. 527 § 1 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecnictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że w postępowaniu toczącym się w wyniku zażalenia złożonego na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. na orzeczenie kasatoryjne Sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada tylko, czy wystąpiły wskazane przez Sąd drugiej instancji przesłanki uchylenia zaskarżonego wyroku, którymi są: nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji, nierozpoznanie przez ten sąd istoty sprawy oraz sytuacja, gdy wydanie wyroku przez sąd drugiej instancji wymagałoby przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego w postępowaniu wywołanym wniesieniem zażalenia na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie mogą być inne kwestie, w szczególności dotyczące oceny zasadności roszczenia ani merytorycznego badania stanowiska prawnego sądu drugiej

instancji, jak również badania prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się ściśle do wskazanych przez sąd drugiej instancji podstaw uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji. Omawiane zażalenie nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy wyroku ani prawidłowości zastosowania przez sąd drugiej instancji przepisów prawa procesowego niezwiązanych z podstawami kasatoryjnymi, lecz zażalenie to jest skierowane przeciwko uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, a więc ocenie może być poddany jedynie ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej, jako odpowiadającej powołanej podstawie kasatoryjnej (zob. m.in. postanowienia z dnia 12 grudnia 2013 r., V CZ 75/13, niepubl., z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013 r., nr 3, poz. 41, z dnia 16 maja 2013 r., IV CZ 31/13, niepubl. i z dnia 21 czerwca 2013 r., I CZ 48/13, niepubl.).

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl., z dnia 27 czerwca 2014 r., V CZ 41/14, niepubl. i z dnia 3 czerwca 2015 r., V CZ 115/14, niepubl.).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy zaniechał dokonania ustaleń i ocen prawnych, dotyczących przesłanek materialnoprawnych skargi pauliańskiej, wychodząc z założenia, że przedmiotem takiej skargi może być wyłącznie czynność dłużnika, a nie czynność, na podstawie której uzyskał korzyść następca osoby trzeciej. Powołał się przy tym na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., II CSK 448/11. Sąd Apelacyjny natomiast doszedł do wniosku, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, wadliwie przyjmując, iż skuteczność roszczenia paulińskiego, dochodzonego bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz osoba trzecia rozporządziła uzyskaną od dłużnika korzyścią, wymaga zaskarżenia nie tylko czynności dokonanej przez osobę trzecią, ale również czynności samego dłużnika. Sąd Apelacyjny odwołał się w związku z tym

do wyroków Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2006 r., V CSK 330/06 i z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 222/13.

Zagadnienie prawne w niniejszej sprawie, które powstaje na tle wykładni art. 531 § 1 i 2 k.c., sprowadza się zatem do tego, czy wierzyciel, który wystąpił bezpośrednio przeciwko osobie czwartej, może nie dochodzić - jak w niniejszej sprawie - uznania za bezskuteczną czynności dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią. Zagadnienie to jest sporne zarówno w orzecznictwie (o czym świadczą m.in. powołane wyżej wyroki Sądu Najwyższego), jak i w piśmiennictwie. W tej sytuacji nie można przyjąć, aby Sąd Apelacyjny, uznając, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, naruszył art. 386 § 4 k.p.c.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 1¹ i § 3 k.p.c.).

kc

